

**В. В. Нагайчук,**  
аспірант, Національний університет біоресурсів  
і природокористування України

## ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР НА БІОПАЛИВО

*Розкрито сутність і принципи функціонування бухгалтерського обліку та економічного аналізу процесу виробництва біопалива. Визначено основні напрями аналітичної роботи під час організації переробки сировини на біодизельне паливо.*

*Essen and principles of the functioning of accounting and analysis in the biofuel production process have been investigated. Directions of the analyzing work during organization processing raw materials for biodiesel fuel have been founded.*

*Ключові слова: облік, аналіз, організація виробництва, альтернативне паливо, біодизель, економічна інформація.*

У XX столітті енергетична криза, що охопила світ, а також постійний ріст цін на енергоресурси, який викликає інфляційні процеси в економіці, об'єднали продовольство та енергетику у взаємопов'язаний сценарій розвитку майбутнього. Використання нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії світова спільнота розглядає як один із найбільш перспективних шляхів вирішення зростаючих проблем енергозабезпечення. Наявність невичерпної ресурсної бази та екологічна чистота відновлювальних видів енергії є визначальними їх перевагами в умовах вичерпання ресурсів органічного палива та зростаючих темпів забруднення довкілля. Необхідність упровадження на вітчизняних агропромислових господарствах технологій з

виготовлення альтернативних нафтовим видам палива є очевидною, оскільки Україна нині на 85 % залежить від імпортованої нафти, запаси якої за існуючих темпів видобутку можуть вичерпатися уже через 30—40 років.

### АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

У теперішніх умовах здійснення підприємницької діяльності однією з найважливіших задач будь-якого економічного суб'єкта є вдосконалення процесу управління з метою оптимізації використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. При цьому єдиним достовірним джерелом економічної інформації про внутрішньогосподарські процеси є дані бухгалтерського обліку та аналізу.

Серед сучасних економістів, що займаються дослідженням становлення та функціонування обліково-аналітичного забезпечення слід виділити праці таких вчених, як: Ф.Ф. Бутинець, Т.П. Карпова, М.Т. Білуха, Г.Г. Кірейцев, С.Ф. Голов, Т.М. Пахомова, В.Ф. Палій, В.Б. Івашкевич, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, О.Д. Гудзинський. У свою чергу, проблемними питаннями розвитку біодизельного виробництва активно займаються О.М. Шпичак, М.І. Кобець та Г.М. Калетник.

Метою дослідження є визначення економічних засад створення та функціонування обліку та аналізу виробництва біодизеля, пошук можливих шляхів їх розвитку.

### ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

"На шляху до енергетичної незалежності України важливим фактором є трансформація енергії фотосинтезу в доступні для використання в народному господарстві форми", — саме так визначає роль біоенергетики Концепція цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України "Біомаса як паливна сировина" [5], яка передбачає розвиток виробництва альтернативних видів енергії та їх застосування для технічних потреб. Ґрунтово-кліматичні умови більшості регіонів України є сприятливими для вирощування культур з високим рівнем накопичення енергії біомаси під час вегетації. Але до цього часу ще не вирішені проблеми визначення пріоритетних для отримання біопалива культур. Протягом останнього часу все більше уваги приділяється використанню ріпаку як сировини для отримання біодизеля, але ще не проведено ґрунтовних досліджень з економічної ефективності його вирощування в різних регіонах України у порівнянні з іншими культурами. Виробництво ріпаку в Україні має певні обмеження. Поки що не створено достатньо зимостійких сортів озимого ріпаку і він періодично вимерзає на значних площах. Сорти ярого ріпаку за врожайністю помітно поступаються озимому. В Західній Європі вважається, що економічно доцільно вирощувати ріпак на біопаливо при врожайності не менше 30—40 ц/га, що дає змогу виробити до 1 тонни біодизеля. В умовах нашого аграрного виробництва підтримувати такий рівень складно. Тим часом озима пшениця і тритикале в багатьох господарствах суттєво перевищують цей рівень, це стоїть менше, ніж кукурудза, але остання більш затратна у виробництві.

В умовах функціонування ринкової економіки бухгалтерський

облік є важливим засобом ефективного управління комерційними і виробничими структурами, знаряддям контролю за ефективним та раціональним використанням наявних ресурсів з метою досягнення мети діяльності підприємства.

Опанування знань бухгалтерського обліку, контролю та аналізу господарської діяльності з метою визначення слабких місць у роботі підприємств і знаходження шляхів подальшого покращення їх роботи є головною метою керівника підприємства, менеджера, економіста, бухгалтера.

Особливо великого значення набуває економічний інструментарій обліку та аналізу в процесі освоєння виробництва альтернативних видів пального на сільськогосподарських підприємствах. Адже перехід виробництва продукції на ініціативний шлях розвитку повинен передбачати посилення режиму економії і ресурсозбереження, прискорення темпів економічного росту.

При цьому вирішальну роль відіграє раціональний та економічно обгрунтований бухгалтерський облік витрат на виробництво альтернативного пального, що забезпечує надходження інформації про використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, собівартості продукції, а в кінцевому результаті формує показники економічної ефективності виробництва біопалива. Основні первинні документи, що застосовуються для реєстрації господарських операцій з виробництва біопалива, наведені в табл. 1.

Витрати, які входять до собівартості виробництва альтернативного пального, аналогічні до інших видів сільськогосподарської продукції та групуються відповідно до їх економічного змісту за такими елементами:

- сировина та матеріали;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;

**Таблиця 1. Первинні документи з обліку витрат на виробництво і реалізацію біодизельного пального**

| Статті витрат та види продукції                                                                                                                                                    | Назва первинних документів                                                                                                    | Відповідальна особа                                                        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|
| Заробітна плата (оплата праці):<br>— за вироблену продукцію;<br>— за роботи підготовки та технічного обслуговування обладнання;<br>— преміювання за виконання планових показників. | Табель обліку робочого часу.<br>Розрахунок нарахування оплати праці працівникам виробничого цеху.<br>Наряд на відрядну роботу | Керівник структурного підрозділу, бухгалтер з нарахування заробітної плати |
| Сировина                                                                                                                                                                           | Відомість витрат запасів, Лімітно-забірна картка на видачу насіння рапсу, Журнал обліку витрат запасів                        | Бухгалтер з обліку ТМЦ, завідувач складу                                   |
| Додаткові матеріали                                                                                                                                                                | Лімітно-забірна картка на витрату метилану                                                                                    | Бухгалтер з обліку ТМЦ, завідувач складу                                   |
| Вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів                                                                                                                                  | Лімітно-забірна картка, накладна                                                                                              | Бухгалтер з обліку ТМЦ, завідувач складу                                   |
| Матеріали для технічного ремонту, що виконується підприємством                                                                                                                     | Лімітно-забірна картка, накладна                                                                                              | Бухгалтер з обліку ТМЦ, завідувач складу                                   |
| Амортизація основних засобів                                                                                                                                                       | Розрахунок амортизації основних засобів                                                                                       | Головний бухгалтер                                                         |
| Водо- та електропостачання                                                                                                                                                         | Розрахунок обсягу послуг                                                                                                      | Бухгалтер з обліку ТМЦ, завідувач складу                                   |
| Транспортування та інше обслуговування технікою:<br>— закріпленою за підрозділом;<br>— тимчасово залученою.                                                                        | Дорожні листи, накладні                                                                                                       | Завідувач гаража                                                           |
| Вихід продукції:<br>— передано для внутрішнього використання;<br>— реалізовано іншим підприємствам                                                                                 | Накладні внутрішньогосподарського призначення<br>Товарно-транспортні накладні, рахунок-фактура                                | Керівник виробничого цеху, відповідальний бухгалтер, завідувач складу      |

хунків у процесі організації обліку біодизельного виробництва наведено в табл. 2.

Так, в процесі прийняття рішення про початок впровадження виробництва біодизеля та його подальший розвиток чи розширення перед керівництвом постає цілий ряд запитань та невизначеностей,

пального;

— собівартість виробництва насіння олійних культур у господарстві з урахуванням можливості використання нових видів та сортів;

— економічний ефект від впровадження інтенсивних технологій вирощування олійних культур;

Таблиця 2. Витяг з Робочого плану рахунків для обліку витрат на підприємстві, що займається виробництвом біодизельного пального

| Номер рахунків та субрахунків | Назви рахунків та субрахунків    |
|-------------------------------|----------------------------------|
| 20                            | Виробничі запаси:                |
| 201                           | Сировина і матеріали             |
| 201.1                         | Насіння ріпаку                   |
| 201.2                         | Насіння сояшинику                |
| 201.3                         | Насіння сої                      |
| 201.4                         | Метилан                          |
| 201.5                         | Інші компоненти                  |
| 203                           | Паливо                           |
| 203.1                         | Бензин                           |
| 203.2                         | Дизельне паливо                  |
| 203.3                         | Біодизельне паливо               |
| 204                           | Тара і тарні матеріали           |
| 204.1                         | Ємності для зберігання біодизелю |

дизельного пального, оскільки його ми оцінюємо на основі закупівельних цін, а біопаливо — на основі виробничої собівартості.

По-четверте, після закінчення податкових преференцій виробництво біопалива може обкладатися податками та акцизним збором, що вносить свої корективи в процес організації обліку.

**ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Виробництво біопалива — новий вид діяльності для сільськогосподарських виробників, тому процес організації його обліку та аналізу майже не досліджений, адже в Ук-